

Koncepcia akvizičnej činnosti Považského múzea v Žiline do roku 2022

- 1. Analýza zbierkového fondu PMZA**
- 2. Členenie zbierkového fondu a charakteristika jednotlivých čiastkových fondov**
- 3. Najvýznamnejšie kolekcie čiastkových fondov**
- 4. Stratégie akvizičnej činnosti čiastkových fondov, ich sústavného, systematického a cieleného zhodnocovania a dopĺňania**

Koncepcia akvizičnej činnosti PMZA do roku 2022 analyzuje súčasné zloženie zbierkového fondu a nastoľuje hlavné stratégie akvizičnej činnosti, systematického a cieleného zhodnocovania zbierkového fondu múzea. Na základe výberových kritérií akvizície (napr. súlad so zameraním múzea, pôvod, historický význam, výpovedná muzeálne hodnota, regionálna unikátnosť, neduplicitnosť zastúpenia, vedecká hodnota a výskumný potenciál zbierkového predmetu, atď.) sú stanovené prioritné ciele jednotlivých čiastkových fondov múzea.

Dôležitým predpokladom úspešnosti priebežného plnenia akvizičných cieľov na budúce roky je však zabezpečenie adekvátnych finančných prostriedkov na ich realizáciu. Akvizičná činnosť múzea je ťažisková z pohľadu napĺňania jeho poslania, ktoré je definované Zriaďovacou listinou ako povinnosť uchovávať hmotné a nehmotné doklady o vývoji našej spoločnosti a prírody. Preto je nesmierne dôležité v rámci rozpočtového plánovania prioritne počítat s primeranými finančnými čiastkami na akvizičnú činnosť a využívať všetky existujúce formy podpory (FPÚ, sponzorstvo, mecenášstvo) získavania nových zbierkových predmetov spĺňajúcich kritériá odborne podloženej a selektívnej akvizície, ktorá zhodnocuje zbierkový fond. Priradiť akvizičnej činnosti jej výsadnú pozíciu vo fungovaní múzea a vyvarovať sa tak chybným postupom z minulosti, kedy bola zbierkotvorná činnosť považovaná za neperspektívnu a v krátkodobom vnímaní potrieb za tak nedôležitú oblasť, že sa jej nedostávalo takmer žiadnych finančných prostriedkov.

1. Analýza zbierkového fondu PMZA a jeho vývoj od roku 1942 po súčasnosť

Od začiatku svojho pôsobenia v roku 1942 Považské múzeum cieľavedome napĺňa základné poslanie tohto typu inštitúcie. Predmetom jeho činnosti je na základe prieskumu a vedeckého výskumu zhromažďovať, ochraňovať, odborne zhodnocovať hmotné pamiatky a dokumenty vývoja prírody a spoločnosti, ktoré tvoria súčasť kultúrneho dedičstva. Zbierkotvorná (akvizičná) činnosť múzea patrí teda medzi jeho najdôležitejšie činnosti. Zberná oblasť múzea sa v priebehu rokov menila vždy reflektujúc aktuálne územnosprávne členenie Slovenska. V súčasnosti je zúžená na oblasť okresov Žilina a Bytča. Považské múzeum predstavuje svojím významom regionálne múzeum, podľa náplne svojej činnosti a zriaďovacej listiny je však pre tematickú oblasť drotárstva, so širším záberom na krajiny, kde pôsobili drotári, ako aj pre tematiku dejín dopravy na Slovensku definované ako špecializované múzeum s celoslovenskou pôsobnosťou. Odráža sa to aj v skladbe zbierok v období jeho zrodu, kedy ich základ tvorili drotárske exponáty, postupne obohacované predmetmi historického, etnologického a geologického charakteru. Táto prvotná kolekcia, ktorá bola v prvých rokoch po 2. svetovej vojne čiastočne poškodená a čiastočne roztratená, sa po roku 1953 začala rapídne rozrastať o nové zbierkové predmety a postupne sa rozčlenila na viaceré zbierkové fondy. V súčasnosti je zbierkový fond Považského múzea tvorený ôsmimi čiastkovými fondmi, z ktorých sú niektoré ďalej členené na skupiny. Tvoria ho zbierky prírodovedné – botanický, zoologický a geologický fond a spoločenskovedné zbierky – historický fond, fond dejín dopravy, drotársky, etnologický a archeologický fond. Zvlášť sú vedené aj fondy numizmatika a umenie. K 1. 1. 2018 predstavuje celkový zbierkový fond PMZA 152 525 ks predmetov. Zmyslom akvizičnej činnosti múzea nie je však len samotné zhromažďovanie najhodnotnejších dokladov nášho kultúrneho dedičstva v depozitároch. Z bežného predmetu sa muzeálie stáva až prostredníctvom procesu muzealizácie, ktorý napĺňa vedomostný systém múzea novým obsahom, odborné spracovanie zbierkového predmetu ho zhodnocuje, publikovanie výsledkov odbornej činnosti tieto informácie ďalej rozširuje. Muzealizáciu sprevádza systematická evidencia a snaha o ochranu zbierkového predmetu pred zničením vykonávaním pravidelného odborného ošetrovania. Z pohľadu návštevníka múzea je naopak prioritou funkcia prezentačná. Preto aj koncepcia akvizičnej činnosti Považského múzea

zohľadňuje aj aspekt sprístupňovania zbierkových predmetov verejnosti a orientuje sa v krátkodobom horizonte piatich rokov na cielené dopĺňanie zbierok o atraktívne exponáty, ktoré obohatia jestvujúce expozície a budú tvoriť základ pripravovaných nových expozícií alebo návštevnícky vyhľadávaných výberových výstav.

2. Zbierkový fond PMZA je rozdelený do nasledujúcich čiastkových zbierkových fondov:

A: Botanický fond (so skupinami: Vyššie rastliny, Machorasty, Lišajníky)

B: Zoologický fond

C: Geologický fond

D: Historický fond a fondy Numizmatika, Umenie

E: Fond dejín dopravy

F: Drotársky fond

G: Etnologický fond (so skupinami: Materiálna kultúra, Odevy)

H: Archeologický fond

2.A: Charakteristika botanického zbierkového fondu

Botanický zbierkový fond tvoria herbárové položky vyšších rastlín a položky machorastov a lišajníkov. Fond vyšších rastlín – herbár je vybudovaný vlastným zberom, či už cielenou zbierkotvornou činnosťou alebo ako súčasť výstupov výskumných úloh. Najstaršie zbery sú získané L. Dýlikom (1600 položiek), ktorý v rokoch 1960 – 1963 externe pracoval pre Považské múzeum. Od roku 1969 do roku 2015 vytvárala herbár botanika RNDr. Viktória Urbanová, CSc. Väčšina rastlín herbáru je zo zbernej oblasti múzea, ale zastúpené sú aj ďalšie regióny na Slovensku a v Čechách (väčšinou z kolektívnych komplexných prírodovedno-ochranárskych výskumov). Zberná oblasť Považského múzea zahŕňa severozápadné Slovensko, konkrétne orografické celky Malá Fatra, Kysucká vrchovina, severná časť Strážovských vrchov, Javorníky a Žilinská kotlina. Len približne 10 % z botanického zbierkového fondu pochádza mimo tejto oblasti. Fond machorastov a lišajníkov sa získaval v prevažnej miere kúpou od popredných odborníkov v danej problematike (Z. Pilous, J. Duda a I. Pišút). Je preto výborným porovnávacím a študijným materiálom.

Botanický fond dokladuje výskyt konkrétnych rastlinných taxónov na daných lokalitách v určitom čase. Fond charakterizujú rastlinné druhy s rôznou výpovednou hodnotou (bežné, zriedkavé i chránené, s jedinou alebo s málo lokalitami v regióne, s výskytom na hraniciach svojho rozšírenia, endemity, invázne druhy a pod). Fond je tvorený tromi podfondmi: Vyššie rastliny (BVR), Lišajníky (BL) a Machorasty (BM). Celkový počet zbierkových predmetov je 17 346 ks. Z toho: BVR 9541 ks herbárových položiek (55 %), BM 7328 ks (42 %) a BL 477 ks (3 %) položiek. Celý fond je triedený podľa botanického systému a uložený v špeciálnych krabiciach podľa rodov.

2.B: Charakteristika zoologického zbierkového fondu

Zoologický fond zahŕňa 69 550 zbierkových predmetov. Najväčší podiel z tohto počtu tvorí osteologický a bromatologický materiál stavovcov obsahujúci predovšetkým lebky. Vzhľadom na svoj rozsah je druhou najpočetnejšou časťou fondu kolekcia suchých entomologických preparátov hmyzu, ktorá obsahuje 25 169 kusov. K tomuto súboru patrí aj rozsiahla zbierka mikroskopických preparátov parazitických článkonožcov. Výrazný podiel tvoria aj tekutinové preparáty. Cenným študijným a porovnávacím materiálom sú kožky vtákov a cicavcov. V súčasnosti sú využívané laboratóriami molekulárnej biológie v Brne a vo Zvolene pri štúdiu fylogenetického vývoja lasicovitých a mačkovitých mäsožravcov (napr. vydry a rysa). Prezentačne najpútavejšou je kolekcia trojrozmerných dermoplastických preparátov rýb, obojživelníkov, plazov, vtákov a cicavcov. Spomedzi suchozemských stavovcov obsahuje, až na niekoľko málo výnimiek, takmer všetky druhy, ktoré sa vyskytujú alebo sa v minulosti vyskytovali na území severozápadného Slovenska.

2.C: Charakteristika geologického zbierkového fondu

Zbierkové predmety z fondu geológie patria medzi najstaršie exponáty, ktoré získalo múzeum v Žiline. Po prvýkrát sa spomínajú už v roku 1942 v súvislosti so založením Mestského múzea v Žiline a so snahou vybudovať prvú expozíciu. Nové horniny, minerály a skameneliny pribúdali do fondu aj v nasledujúcich rokoch. Darcami boli predovšetkým členovia Vlastivedného krúžku, založeného pracovníkmi múzea v roku 1953. Samotná sekcia geológie vznikla v roku 1954. Prvé exponáty geologickej zbierky boli zaevidované 23. 8. 1954 a ako darca je uvedená Mestská plánovacia komisia. Niektoré zbierkové predmety boli získané tiež kúpou, ale prevažná časť doteraz nadobudnutých exponátov pochádza z terénnych prieskumných prác odborných pracovníkov múzea. V zbierkovom fonde sú uložené predovšetkým exponáty, ktoré reprezentujú

geologickú stavbu severozápadného Slovenska. V menšej miere sú zastúpené lokality z iných častí krajiny a zo zahraničia.

Medzi najstaršie zbierkové predmety patria horniny a skameneliny z Malej Fatry, Žilinskej kotliny, Javorníkov a Kysuckej vrchoviny. Ich počet je 32 ks a zapísané sú pod prírastkovým číslom G 1/59. Postupne počet geologických zbierok narastal. V roku 1972 bolo v sekcii evidovaných už 538 zbierkových predmetov. V roku 1980 už 868 evidenčných čísel. V rokoch 1993 – 1995 po inventarizácii fondu a kompletizácii údajov na evidenčných kartách boli údaje o zbierkach spracované v databázovom programe Access. V roku 1980 vydalo Považské múzeum súborný katalóg Geológia, v ktorom sú v systematickom poradí uvedené všetky zbierkové predmety. V tomto roku bolo evidovaných už 1396 zbierkových predmetov. Tieto boli presťahované z priestorov vtedajšieho depozitára z kaštieľa v Krasňanoch do priestorov Budatínskeho hradu. Od roku 2008 je katalogizácia zbierkových predmetov spracovaná v elektronickom systéme Esez 4G. V roku 2012 bol depozitár geológie presťahovaný do priestorov Sobášneho paláca v Bytči. Do konca roku 2017 je v zbierkovom fonde geológie evidovaných 359 prírastkových čísel, 1623 evidenčných čísel. Celkovo 1706 kusov zbierkových predmetov.

2.D: Charakteristika historického zbierkového fondu

V súčasnosti spravujú historici múzea 15 520 zbierkových predmetov rozdelených do troch fondov – fond história (13 043 kusov), fond numizmatika (2408 kusov) a fond umenie (69 kusov zbierkových predmetov). Fond histórie je tematicky rozdelený na viacero celkov. Plasty predstavujú sakrálne umenie prevažne z 18. a 19. storočia a drevené reliéfy; nábytok v barokovom, rokokovom, klasicistickom, empírovom i secesnom štýle; porcelán, keramiku a sklo slovenskej a európskej výroby z 19. – 20. storočia; svetské a cirkevné textilie; militárie; rozsiahla zbierka hodín (kuriozitou sú prenosné slnečné hodiny z konca 17. storočia) a dobové dokumenty a fotografie. Najpočetnejšou skupinou zbierok sú historické predmety každodennej potreby, ktoré sú spolu s fotografiami a obrazmi priamymi svedkami životných príbehov konkrétnych ľudí. Fond umenia je najmenší. Vznikol po odčlenení galérie od múzea v roku 1976. Obsahuje predovšetkým diela známych slovenských výtvarníkov, ktorých práca alebo životné osudy sa spájajú s regiónom Žiliny, ako sú napríklad Ľudovít Fulla, Karol Ondrejčka a Vincent Hložník.

2.E: Charakteristika zbierkového fondu dejín dopravy

Zbierkový fond dejín dopravy z vyše 80 % tvoria exponáty z oblasti železničnej dopravy. Menej je zastúpená cestná doprava a ostatné druhy dopravy minimálne. Fond je tvorený predovšetkým dvojrozmerným a priestorovo menej náročným trojrozmerným materiálom. Dvojrozmerný materiál tvoria najmä písomné a obrazové pramene. Z písomných ide najmä o cestovné poriadky a grafikonové pomôcky, predpisy a vestníky; z obrazových najmä fotografie, pohľadnice, grafiky. Trojrozmernú časť fondu tvorí najmä technika používaná na železničiach (oznamovacia, zabezpečovacia, návestná technika, technika traťového hospodárstva, prevádzky a údržby), ale aj vybavenie železničných staníc a unikátna zbierka modelov.

2.F: Charakteristika drotárskeho zbierkového fondu

Drotárske zbierky Považského múzea v Žiline predstavujú samostatný monotematický zbierkový fond. Patrí k najstarším zbierkovým fondom múzea a svojím významom ďaleko presahuje hranice regiónu i Slovenska. Prvý súbor drotárskych predmetov v počte 1200 kusov získalo múzeum už v roku 1942. Tvorili ho exponáty prezentované na I. výstave drotárstva a jeho národopisu v Dlhom Poli v roku 1940, doplnené o prírastky získané zberom organizovaným Karolom Gulejom a artefakty zhotovené na objednávku v súvislosti s prípravou drotárskej expozície. Po likvidácii expozícií na radnici boli zbierky presťahované do veže Budatínskeho hradu, no v chaotickej povojnovej situácii došlo k ich výraznému úbytku. Ich prvý súpis vykonala Vlasta Kristenová v roku 1957. V tom čase fond obsahoval necelých 500 kusov a pozostával najmä z úžitkových výrobkov z drôtu a plechu, umelecko-remeselných produktov a rozmerných insitných plastík a modelov dopravných prostriedkov a technických zariadení. Po rozsiahlom intenzívnom terénnom výskume na Kysuciach (Eva Munková, Marián Klapita) sa v 60. rokoch 20. storočia rozrástol o pracovné nástroje a drotársku výstroj. Po roku 1990 múzeum zintenzívnilo svoje akvizičné aktivity. Najvýznamnejším zdrojom prírastkov bol dlhodobý terénny výskum v obci Veľké Rovné, ktorý realizoval konzervátor Ladislav Fapšo od konca 90. rokov 20. storočia do roku 2007. V súčasnosti sa fond vyznačuje veľkou obsahovou rozmanitosťou a komplexnosťou. Uchováva trojrozmerné, písomné, obrazové, umelecko-remeselné i výtvarné pamiatky dokladujúce históriu i súčasnosť drotárstva. S počtom viac ako 6000 kusov je najväčšou zbierkou svojho druhu na svete. Je výsledkom systematickej akvizičnej práce Dokumentačného centra drotárstva, špecializovaného pracoviska múzea s celoslovenskou pôsobnosťou, ktoré problematiku dokumentuje komplexne z hľadiska historického, etnologického, umeleckého i literárneho. Tomu zodpovedá

aj štruktúra fondu. Podľa druhu a povahy predmetov sa delí na jednotlivé predmetové a v rámci nich aj materiálové skupiny do nasledovných základných súborov: 1. Výstroj a vybavenie vandrovných drotárov. 2. Nástroje, pracovné pomôcky a materiál. 3. Drotárske a klampiarske opravy s využitím drôtu a plechu. 4. Historické úžitkové, dekoratívne výrobky a výtvarné práce z drôtu. 5. Historické úžitkové, dekoratívne výrobky a výtvarné práce z plechu. 6. Kroje a odevy z drotárskeho kraja. 7. Predmety dokumentujúce každodenný život a duchovnú kultúru. 8. Dobový fotografický materiál. 9. Dobový písomný materiál. 10. Zbierky literárnej a knižničnej povahy. 11. Výtvarné diela s motívom drotárov (maľba, kresba, grafika, plastiky). 12. Súčasné úžitkovo-umelecké a výtvarné práce zhotovené drotárskymi technikami.

2.G: Charakteristika etnologického zbierkového fondu

Etnografické zbierky sú rozdelené do dvoch zbierkových fondov: Etnografia – materiálna kultúra (Em) a Etnografia – odevy (Eo). Spolu obsahujú viac ako 10 000 kusov zbierkových predmetov, ktoré dokumentujú jednotlivé oblasti ľudovej kultúry obcí regiónu. K najstarším exponátom patria maľby na skle s náboženskou tematikou, pochádzajúce z prvej polovice 19. storočia. Spolu s rozsiahlou kolekciou zdobených úžitkových predmetov dokumentujú ľudové umenie žilinského regiónu. Významnú skupinu zbierok tvorí kolekcia drevených plastiek od inšitných umelcov prevažne z Terchovej, Čičmian a Štiavnik. Zo skupiny odevov je výtvarne hodnotná najmä kolekcia ľudového odevu z Čičmian.

2.H: Charakteristika archeologického zbierkového fondu

Fond archeológie obsahuje 14225 evidenčných čísel pod ktorými je zaevidovaných 27 564 kusov zbierkových predmetov. Zbierkový fond tvoria zbierky z územia Žilinského kraja (najmä staršie evidované), ale za posledné dve desaťročia sa do múzea dostávajú už iba zbierky patriace do spádovej oblasti okresu Žilina. Zbierky uložené vo fonde archeológie sú z hľadiska chronológie veľmi rozmanité. Najstaršie nálezy pochádzajú z rokov cca 30 000 – 25 000 pred n. l., najmladšie pochádzajú zo začiatku 20. stor. Zastúpené sú predovšetkým zlomky keramických predmetov (najmä nádob, v menšej miere kachlíc, fajok a pod.), ktoré tvoria majoritný podiel archeologickej zbierky, ale obsiahnuté sú aj predmety a ich zlomky z rôznych kovov (predovšetkým železo a bronz, event. meď), evidované sú aj kamenné predmety, zvieracie kosti ako aj uhličky a fragmenty textílií, resp. kožených predmetov. Prvým zapísaným zbierkovým predmetom je bronzový depot – tri nákrčníky so špirálami a volútový prsteň (lokalita: Žilina-Hviezdoslavova ul., datovanie: doba bronzová, 11. stor. pred n. l.). Najstarší zbierkový predmet predstavuje kamenné jadro z pazúrka a kamenné čepieľky (lokalita: Žilina-Závodie, Záriečie, datovanie: paleolit, 30 000 – 20 000 rokov pred n. l.). Najstaršia evidovaná keramika: Dubnica nad Váhom-Prejta (lineárna keramika, 5. tisícročie pred n. l.). Najväčším zbierkovým predmetom je zásobnica na obilie (lokalita: Považská Teplá, datovanie: doba laténska, prelom letopočtov), dosahuje výšku približne 90 cm.

3. Najvýznamnejšie zbierkové predmety jednotlivých fondov

3.A: Najvýznamnejšie zbierkové predmety z botanického fondu

Medzi najvýznamnejšie zbierkové predmety patria vzácne a ohrozené druhy rastlín (napríklad chránené podľa platnej legislatívy na ochranu prírody a krajiny alebo zaradené do Červeného zoznamu výtrusných a kvitnúcich rastlín Slovenska) a druhy z lokalít, ktoré už zanikli a ich herbárové položky sú tak jediným dokladom o ich výskyte na danej lokalite. Príkladom takýchto lokalít sú najmä vlhkomilné biotopy, ktoré v posledných desaťročiach v regióne razantne zanikli a zanikajú alebo podľahli silnej degradácii. V herbári máme zastúpené napr. položky v regióne vyhynulých druhov zo zaniknutej lokality Žilina-Potôčky *Naumburgia thyriflora* a *Ranunculus lingua*. Ďalším vzácnym vlhkomilným druhom v herbári PMZA, ktorý v minulosti na viacerých lokalitách v regióne vyhynul je *Myricaria germanica*. Ďalšou už neexistujúca lokalita sa nachádzala na ľavej strane pred vstupom do Bystrickej doliny pred Krásnom nad Kysucou, celá zanikla pri výstavbe mimoúrovňovej križovatky z hlavnej cesty I./11. V herbári PMZA však zostali dokladované aspoň niektoré druhy špecifických slatinných rastlinných spoločenstiev, ktoré sa tu nachádzali: *Dactylorhiza majalis*, *Equisetum fluviatile*, *E. palustre*, *Drosera rotundifolia*, *Menyanthes trifoliata*, *Eleocharis palustris*, *Eriophorum angustifolium*, *Pedicularis palustris*, *Valeriana simplicifolia*, *Triglochin palustre*, *Carex canescens*, *C. flava*, *C. tumidicarpa*, *C. rostrata*. Výstavbou Vodného diela Žilina zanikli najmä brehové porasty lemujúce tok rieky Váh a tak viacero zaujímavých druhov z tohto územia získaných záchranným zberom zostali zachované v herbári múzea. V botanickom fonde sú uchovávané aj druhy chránené, napr.: *Blechnum spicant*, *Pyrola carpatica*, *Veronica scutellata*, *Malaxis monophyllos*, *Juncus bulbosus* a zriedkavé druhy, ktoré majú jedinú alebo len niekoľko málo lokalít v širšom regióne: *Schoenus ferrugineus*, *Cyperus fuscus*, *Aphanes arvensis*, *Hippochaete hyemalis*, *Lotus uliginosus*, *Hypericum humifusum*, *Equisetum pratense*, *Diphasiastrum complanatum* alebo sa tu vyskytujú na hranici svojho

prirodzeného rozšírenia ako *Aremonia agrimonoides* (najsevernejší výskyt na Slovensku) sa *Tetragonolobus maritimus*. *Orthantha lutea* je poloparazit, ktorý ma na Slovensku ťažisko výskytu v panónskej oblasti. Lokalita zistená v našom regióne v roku 1994 predstavuje jeho najsevernejšiu lokalitu na Slovensku.

Podobne ako niektoré skupiny vyšších rastlín aj lišajníky a machorasty sú v súčasnosti poznačené postupným ubúdaním a zánikom lokalít výskytu. Hlavnou príčinou ich ohrozenosti je komplex negatívnych faktorov, ktoré môžeme označiť ako zmenu stanovištných podmienok v dôsledku zmenených prírodných pomerov. Medzi vzácne druhy patria najmä druhy citlivé na znečistenie ovzdušia alebo druhy zo zriedkavo sa vyskytujúcich biotopov s extrémnymi charakteristikami prostredia ako sú napríklad najvyššie polohy Krivánskej Malej Fatry, na ktoré sú tieto úzko špecializované. Vo fonde PM sa nachádzajú položky, ktoré sú v rôznom stupni ohrozenia podľa Červeného zoznamu lišajníkov a machorastov Slovenska (aktuálna verzia z roku 2001). Z lišajníkov do kategórie kriticky ohrozených (CR) patria napríklad: *Anaptychia ciliaris*, *Belonia herculina*, *Fuscidea cyathoides*, *Menegazzia terebrata*, *Nephroma arcticum*, *Icmadophila ericetorum*. Kategóriu ohrozených druhov (EN) reprezentujú napr.: *Graphis scripta*, *Parmelia caperata*, *Pyrenula nitida*, *Ramalina farinacea*, *Ramalina fastigiata*, *Cladonia macrophylla*. Zo zraniteľných taxónov (VU) sú vo fonde zastúpené napr.: *Cetraria islandica*, *Fulgensia bracteata*, *Parmelia glabra*, *Peltigera leucophlebia*, *Solorina bispora*. Z vedeckého hľadiska je hodnotná aj položka lišajníka *Protoblastenia aurata* (VU) z Malej Fatry (zber 1973), ktorá predstavuje Locus classicus pre tento druh. V zbierke machorastov sa nachádzajú z kriticky ohrozených taxónov (CR) napríklad: *Bryoerythrophyllum rubrum* a *Sphagnum platyphyllum*. Do kategórie ohrozených taxónov (EN) patria napr.: *Dicranum spadicum*, *Nardia compressa*, *Sphagnum imbricatum*. Medzi zraniteľné druhy sa zaraďujú: *Ditrichum lineare*, *Pohlia obtusifolia*, *Jungermannia confertissima*, *Scapania praetervisa*, *Antitrichia curtispindula*, *Hygrohypnum molle*, *Cinclidotus fontinaloides*, *Dicranella cerviculata*, *Taxyphyllum densifolium*.

3.B: Najvýznamnejšie zbierky zoologického fondu

K významným kolekciám fondu patrí entomologická zbierka, ktorá je z väčšej časti tvorená zbierkami – výsledkom celoživotného vedeckého bádania renomovaných slovenských a českých entomológov: J. Staněka, J. Čepeláka, M. Štrbu, V. Straku, E. Piovarčiho, M. Badíka, M. Valenčíka, L. Korbela a majú nevyčísľiteľnú vedeckú hodnotu. Medzi najhodnotnejšie tekutinové preparáty patrí zbierka pavúkov od významného arachnológa Jaroslava Svatoňa. Z taxonomického a populačne ekologického aspektu je mimoriadne významná zbierka pavúkov (*Araneida*) z oblasti Veľkého Rozsutca, ktorú tvorí viac ako 2600 exemplárov 201 druhov pavúkov z 24 čeľadí. Mnohé z nich sú endemity alebo druhy nové pre faunu Slovenska. Zo zoogeografického hľadiska je pozoruhodná i zbierka roztočov, ktoré sa ako vonkajšie parazity vyskytujú prevažne na drobných zemných cicavcoch rozšírených vo vysokohorskom prostredí Himalájí. Hodnotná je zbierka vážok (*Odonata*) charakterizujúca ich výskyt v regióne, len v Žilinskej kotline bol potvrdený výskyt vyše 30 druhov. 4381 ulít tvorí zbierka ulitníkov od popredného malakozoológa Jozefa Šteffeka. Cenným biologickým materiálom, vhodným na ďalšie taxonomické štúdium sú aj entomologické zbierky chrobákov (*Coleoptera*) a motýľov (*Lepidoptera*). Biodiverzitu regionálnej avifauny dokumentujú preparáty vtákov (*Aves*). Mimoriadne cenná je zbierka dravcov (*Falconiformes*) a sov (*Strigiformes*). V tomto súbore majú dôležitú vzácní migrantí ako kršiak rybožravý, orol hrubozobý a haja tmavá. Sporadických migrantov zastupujú sup bielohlavý a sokol bielopazúrový. Trieda cicavcov (*Mammalia*) je vo fonde reprezentovaná viac ako 80 druhmi vrátane všetkých „veľkých šeliem“ Slovenska.

3.C: Najvýznamnejšie zbierky geologického fondu

K najvýznamnejším exponátom patria ojedinelé a hodnotné paleontologické nálezy, ako fosílné pozostatky štvrtohorných živočíchov – mamutov (*Mammuthus primigenius*), pratura (*Bos primigenius*), ktoré boli nájdené na lokalitách Žilina, Považský Chlmec, Stará Bystrica a Krásno nad Kysucou. Významnými sú tiež pozostatky jaskynného medveďa (*Ursus spelaeus*) z Važeckej jaskyne, Bobrovca, Súľova a Harmanca. Pozornosť si zasluhujú skameneliny amonitov a belemnitov z jury a kriedy z Rajeckej doliny. Z ďalších exponátov sú zaujímavé horniny a minerály budujúce jadrové pohoria v širšom okolí Žiliny, ale aj horniny a skameneliny pochádzajúce z bradlového pásma a zo sedimentov flyšového pásma. Z mohutného súvrstvia flyšového pásma severne od Žiliny pochádza napríklad pieskovec so stopami po lezení živočíchov. Tieto stopy niekedy nazývané aj hieroglyfy sa najlepšie uchovali na vrstevných plochách treťohorných flyšových hornín. Dôležitým exponátom je aj dolomit s nátekmi asfaltu pochádzajúci z mocných vrstiev dolomitov z lokality Nezbudská Lúčka. Táto je jediným náleziskom prírodného asfaltu v strednej Európe, ktorého ťažba bola ukončená v roku 1935. K najcennejším zbierkam vo fonde patrí súbor drahokamov a polodrahokamov, v celkovom počte 93 kusov.

3.D: Najvýznamnejšie zbierky historického fondu

Medzi veľmi cenné zbierkové predmety zaradíme najmä tie, ktoré sa viažu k histórii Budatínskeho zámku. Patria k nim exponáty viažuce sa k šľachtickému rodu Čáki, napríklad porcelán, portréty, vyrezávaná jedáleň alebo dokument s vyobrazením erbov predkov posledného majiteľa zámku G. Čákiho. Rovnako významné sú i hmotné pamiatky dotýkajúce sa histórie mesta Žiliny. Medzi najzaujímavejšie zbierky z fondu histórie patria bezpochyby katovské meče, insígnie mesta, či cechové artefakty. Najväčším množstvom predmetov je zastúpený cech mäsiarov. Nemenej zaujímavý a krásny je dobový nábytok z mestského prostredia, ktorý svojou estetikou a funkciou inšpiruje dodnes. Dôležitú a početnú zložku fondu numizmatiky tvoria nálezy získané z archeologického výskumu. K najzaujímavejším patria antické a byzantské mince. Za najhodnotnejšiu historickú mapu z našich zbierok považujeme rukopisnú mapu žilinského chotára autora Michala Ruttkaya z roku 1747. Zachytáva nielen jednotlivé parcely s autentickými slovenskými názvami, ale aj významné mestské stavby. V zbierkovom fonde História sa ďalej nachádza viac ako 1600 kusov starých pohľadníc najmä zo Žiliny a okolia, pohľadnice blahoprajné, miestopisné, vojenské, umelecké a milostné. Zaujímavé sú najmä súkromné fotografie vytlačené ako pohľadnice. Dôležitou zbierkou sú aj fotografie z konca 19. storočia a prvej tretiny 20. storočia, ktoré vznikali v ateliéroch dvoch významných žilinských fotografov – Matildy Rekovej a Jána Vykopala.

3.E: Najvýznamnejšie zbierky fondu dejín dopravy

Fond dopravy má málo významných zbierok, preto je potrebné systematicky ho rozširovať. Medzi najvýznamnejšie zbierky patrí okrem modelov dopravných prostriedkov veľmi obmedzená zbierka dopravných prostriedkov (železničných i cestných), v ktorej sa nachádzajú napr. traťmajsterská drezina, bicykel z 80. rokov 19. storočia, historické sane a pohrebný koč.

3.F: Najvýznamnejšie zbierky drotárskeho fondu

Zbierky pochádzajú z celého územia republiky, najviac však zo zbernej oblasti bývalého drotárskeho regiónu na severozápade Slovenska. Medzi najzaujímavejšie artefakty možno považovať umelecko-remeselné predmety reprezentované filigránsky pletenými postriebrenými a pozlátenými výrobkami starých drotárskych majstrov Jozefa Holánika - Bakela a Jakuba Šerika a výtvarné diela - predovšetkým neopakovateľné insitné plastiky Jozefa Keraka. Zo skupiny drotárskych opráv k najcennejším patria sklenená maľovaná židovská fľaša z 2. polovice 19. storočia a tzv. fľaša trepezlivosti z pozostalosti Jozefa Holánika, obe opletené do dekoratívnej drôtovej siete. Pozornosť zasluhuje aj zaujímavá, drôtom spevnená hlavica fajky z morskej peny. Najstaršie originálne drôtené predmety vo fonde pochádzajú z posledných desaťročí 19. storočia a niektoré sú aj priamo datované. Súčasťou dekoru košíka na vajčeka s iniciálami JG je aj vročenie 1888. Na nástennom vešiaku je dokonca drôtenými písmenami uvedené meno výrobcu Imrich Jandzík a rok 1897 a dátum vzniku, rok 1887, je aj na drôtom opletenej fajansovej maľovanej mise. Z písomných materiálov sú vzácne produktové katalógy drotárskych dielní z Ruska, USA a Švajčiarka a diplomy Jozefa Holánika, ktoré získal za svoje produkty na výstavách v Rusku, Uhorsku, no najmä v Ríme v roku 1911. Naopak, najnovšie predmetové skupiny, ktoré sa v zbierke začali výraznejšie dopĺňať až v posledných desaťročiach sú kolekcia umeleckých diel s motívom drotára s pozoruhodnými prácami Ladislava Medňanského, Imricha Weinera-Kráľa, Viktora Krupca či významného keramikára Ignáca Bizmayera a tiež súbor literárnych diel s tematikou drotárstva z ktorých najstaršie tlače pochádzajú z roku 1856.

3.G: Najvýznamnejšie zbierky etnologického fondu

Lokalite Čičmany bola vzhľadom na jej národopisný význam venovaná z aspektu tvorby zbierok veľká pozornosť, znásobená v rokoch vytvárania expozícií Považského múzea v tzv. Radenovom dome a dome č. 42. Cenným prínosom bola aj vysoko hodnotená zbierka súčastí čičmianskeho ľudového odevu a výšiviek získaná od akad. mal. Matildy Čechovej v rokoch 1971 – 1973, ktorú tvorí 492 kusov.

V rokoch 1973 – 1974 bola od amatérskeho etnografa, učiteľa a fotografa Emila Stráňaja získaná fotodokumentácia ľudovej architektúry v obciach celej zbernej oblasti PM. Fotodokumentácia obsahuje 2190 fotonegátívov a fotografií, ktoré zaznamenávajú stav objektov ľudového staviteľstva v 60-tych rokoch, ich interiéry i zaujímavé architektonické detaily.

Najmä v rokoch 1970 – 1984 pracovníčka sekcie E. Munková nadviazovala kontakty s neprofesionálnymi výtvarnými umelcami regiónu a robila výber z ich diel pre zbierky múzea. Vytvorila tak bohatú kolekciu obsahujúcu hlavne drevené plastiky, kde je zastúpená napríklad tvorba terchovských rodákov Vincenta Michálka, Miroslava a Gabriela Davidíka, Adama Valla a Vincenta Meška, v Štiavniku Pavla a Jozefa Bavlnu, Štefana Kršiaka, Jána Labudu, Mikuláša Hraboša, z Čičmian Martina a Víta Piešovcov, Štefana Podúšela, z Čadce Anny Ličkovej.

V druhej polovici 90-tych rokov bol zbierkový fond v menšej miere obohatený o predmety pochádzajúce zo žilinských meštianskych domácností, príp. dielni živnostníkov. Vyvrcholením skôr nadviazaných kontaktov bolo roku 1996 získanie bábkového divadla (61 ks) z pozostalosti po Martinovi Dúbravkovi, učiteľovi a bábkarovi z Predmiera. Medzi výraznejšie zbierkotvorné počiny z ostatných rokov patrí nákup dvoch betlehemov z Kysuckého Nového Mesta. Prvý z nich bol získaný v roku 1997 a tvorí ho takmer 100 kusov drobných figurálnych plastiek. Druhý betlehem v počte 33 kusov pochádza zo začiatku 20. storočia a do zbierok bol zakúpený v roku 1998. Obidva sú cennými prírastkami do zbierky ľudových betlehemov PM.

3.G: Najvýznamnejšie zbierky archeologického fondu

Najhodnotnejšie zbierky sa v minulosti označovali ako I. kategória. Tu možno spomenúť zbierky: bronzový nákrčník z Hviezdoslavovej ulice v Žiline, bronzové ihlice z Ovčarska oboje lužická kultúra), zlatá náušnica z Divinky, strieborná keltská minca z Jasenice (obe púchovská kultúra), bronzové nádoby (dovoz z Itálie, do múzea sa dostali kuriózne, keď ich pán, ktorý ich v Taliansku kúpil na trhu so starožitnosťami vydával za nálezy zo Súľova), nádoby pražského typu zo Žiliny-Frambora (včasný stredovek). Všetky tieto predmety sú považované za mimoriadne vzhľadom na ich historickú alebo umeleckú hodnotu.

4. Stratégie akvizičnej činnosti čiastkových fondov PMZA

Na základe platnej múzejnej legislatívy a interných predpisov PMZA každý potenciálny zbierkový predmet posudzuje Komisia na tvorbu zbierok Považského múzea v Žiline. Jej činnosť sa riadi podľa ustanovení Organizačného a rokovacieho poriadku. V súlade s legislatívou a v závislosti od finančných možností vyplývajúcich z rozpočtu PMZA je akvizičná činnosť realizovaná formou: daru, kúpy, vlastného výskumu, prevodu správy alebo zámeny s iným múzeom alebo galériou. Proces akvizície prvotne zabezpečujú kurátori jednotlivých fondov, v ktorých kompetencii je predloženie Návrhov na nadobudnutie zbierkových predmetov Komisii pre tvorbu zbierok. Po schválení Návrhov, dokumentátori vykonajú potrebné zápisy v evidencii a pripraví kurátorom podklady k druhostupňovej evidencii. Viacstupňový systém posudzovania v procese získavania nových zbierkových predmetov slúži na znižovanie miery subjektivity pri stanovovaní kultúrnej hodnoty predmetu. Do akvizičného procesu je nutné prvotne zahŕňať len tie predmety kultúrnej hodnoty, ktoré majú potenciál stať sa zbierkovým predmetom, predovšetkým svojou schopnosťou vypovedať o určitom jave. Táto sa musí dať využiť pri jeho ďalšom výskume a sprostredkovaní vedomostí o ňom. Predpokladom odôvodnenosti návrhov na akvizíciu je detailná znalosť súčasného obsahu zbierkového fondu zo strany kurátora, ktorý návrh vypracúva. Takisto musia byť splnené nasledovné podmienky: predmet kultúrnej hodnoty musí byť získaný legálne od legálneho vlastníka a celkové náklady na jeho nadobudnutie musia byť primerané jeho výpovednej, historickej, či kultúrnej hodnote a fyzickému stavu. Procesu akvizície musí predchádzať teda celkové posúdenie potenciálneho zbierkového predmetu. Kritériami uplatňovanými pri akvizícii sú:

- a) predmet kultúrnej hodnoty navrhovaný na nadobudnutie na Komisiu na tvorbu zbierok musí zapadať do špecializácie a zamerania Považského múzea,
- b) jeho výpovedná hodnota musí mať potenciál na odborné zhodnotenie a tiež možnosť výskumného spracovania,
- c) predmet kultúrnej hodnoty má byť nositeľom historického významu, mať svoju pramennú hodnotu, preferovaná je tiež regionálna unikátnosť, autenticita, nenahraditeľnosť a využiteľnosť pri prezentačnej činnosti,
- d) z kvalitatívnych charakteristík má byť posudzovaný napríklad materiálový a technologický prínos alebo spôsob a estetické a umelecké aspekty jeho spracovania,
- e) splnené musia byť aj kvantitatívne charakteristiky kladené na zbierkový predmet ako je jeho veľkosť (súvisiaca s potrebou odborného uloženia) alebo početnosť, kedy sa posudzuje v akom množstve by bol alebo už je prípadne zastúpený v zbierkovom fonde,
- f) kontextové kritéria zahŕňajú takisto zhodnocovanie a dopĺňanie existujúcich kolekcii zbierok v rámci fondu,
- g) posúdená musí byť v rámci celkového fyzického stavu predmetu miera nutnosti odborného konzervátorského alebo reštaurátorského zásahu, aby sa zabezpečilo zastavenie degradácie predmetu a múzeum malo kapacity zvládnuť jeho odborné ošetrovanie a uloženie.

S problematikou získavania zbierok súvisí aj proces opačný - vyradovanie zbierkových predmetov, kde je nutný systematický prístup k riešeniu nahromadených nedoriešených administratívnych prípadov z minulosti a kedy sa po uplynutí už dlhého časového úseku značne skomplikovali možnosti vyradenia z dôvodu zmien právnych úprav. Faktom však zostáva, že nie všetky evidované predmety v súčasnosti zodpovedajú profilácii Považského múzea a zhodnocujú jeho fond.

4.A: Stratégia akvizičnej činnosti botanického zbierkového fondu

Základnou prioritou získavania prírastkov budú vlastné terénne zbery. Vzhľadom na históriu akvizícií sekcie botaniky a potrebu uplatňovania princípov efektívnej, odborne podloženej, selekcie v rámci tvorby zbierok, do budúcnosti je zámer v rámci zbernej oblasti PMZA sústreďovať akvizičnú činnosť na: (zoradené podľa miery dôležitosti)

1. zber na lokalitách ohrozených zničením (stavebná činnosť a pod.) a dokladovanie druhového zastúpenia biotopov s malým plošným rozšírením v rámci regiónu
2. regionálne vzácne druhy a druhy s negatívnym trendom vývoja rozšírenia (s rešpektovaním aktuálnej legislatívy na ochranu prírody a krajiny)
3. zber na významných botanických lokalitách nedokladovaných žiadnym herbarizovaným materiálom (tzv. biele miesta)
4. rastlinné druhy prirodzene rastúce v zbernej oblasti, ktoré ešte nie sú zastúpené v zbierkovom fonde, aby sa mohla postupne zdokumentovať flóra regiónu
5. taxóny dokladujúce prebiehajúce zmeny v krajine (napr. druhy indikujúce synantropizáciu, prenikajúce invázne rastliny, ustupujúce archeofyty a pod.)
6. zber na lokalitách európsky významných biotopov, kde v minulosti prebiehal prieskum dokladovaný herbárovým materiálom, kvôli možnosti zhodnotenia súčasného stavu flóry a vedeckej analýzy
7. zber kritických taxónov, ktoré vyžadujú ďalšie taxonomické alebo chorologické štúdium (v spolupráci s vedeckými inštitúciami)

V otázke pomeru zastúpenia jednotlivých systematických skupín v herbári PMZA, je potrebné sa zamerať najmä na akvizície lišajníkov, pri tejto skupine je totiž výrazný nepomer medzi jej zastúpením v herbári v porovnaní s machorastami a vyššími rastlinami a ich druhovou bohatosťou v regióne. Ideálnou formou akvizície by bola v tomto prípade kúpa už determinovaných kolekcii od renomovaných lichenológov. Všetky orografické celky prípadne fytogeografické oblasti sú čo do početnosti zastúpenia zbieraných taxónov k celkovej veľkosti zbierky v priaznivých pomeroch. Malá Fatra zaberá 31 % lokalít zozbieraných taxónov, Západné Beskydy 28 %, Strážovské a Súľovské vrchy 23 %, Javorníky 8 % – na toto územie by sa mohla sústrediť akvizičná činnosť, kvôli zvýšeniu množstva dokladového materiálu.

Pri plánovaní akvizícií dokladujúcich vývoj a stav prírodného prostredia treba brať do úvahy legislatívu na ochranu prírody (zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v platnom znení a vyhláška MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny – úplné znenie, zákon č. 15/2005 Z. z. o ochrane druhov voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín reguláciou obchodu s nimi (zákon CITES) – úplné znenie, vyhláška MŽP SR č. 110/2005 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon CITES – úplné znenie). Každý zber chráneného druhu alebo zber druhov na chránenom území, musí byť doložený príslušným legislatívnym povolením. Rovnako treba zohľadňovať etické kontexty zberu živých organizmov, aby prípadný zber neohrozil prežitie konkrétnej populácie na danom území. Niektoré druhy sú natoľko vzácne, že aj zber niekoľkých jedincov môže ohroziť životaschopnosť populácie, potom treba vždy uprednostniť zachovanie druhu v prírode a fotografovanie pred dokladovaním formou herbárovej položky.

4.B: Stratégia akvizičnej činnosti zoologického zbierkového fondu

Zbierkotvorná činnosť zoologického fondu je špecifická tým, že podstatná časť živočíchov je chránená legislatívou a zámerné usmrcovanie za účelom vystavovania je možné len na základe legislatívnym výnimiek, kde sa prihliada na opodstatnenosť takýchto akvizícií. Preto sa do múzea dostávajú v spolupráci so štátnymi orgánmi a organizáciami sektora ochrany prírody už mŕtve živočíchy, ktoré múzejným potrebám vyhovujú v dostatočnej miere. V akvizičnej činnosti je preto plánované v najbližších rokoch v kooperácii s preparátorským laboratóriom zamerať hlavne na: a) Zber uhynutých stavovcov (*Vertebrata*), vrátane druhov národného a európskeho významu (chránených), ako aj vedených v prílohe CITES. V zmysle platnej legislatívy – v priemere 10 – 20 ks ročne. Nakoľko sa jedná o jedince, ktoré zahynú väčšinou po zrážkach s dopravnými prostriedkami, po náraze do elektrického 22 kV vedenia a pod., ide proces náhodný, ktorý sa čo do objemu nazbieraného materiálu mení v závislosti od mnohých faktorov, ktoré nemožno predvídať. Ide však o biologicky cenný materiál (vzorky pre morfometriu, molekulárnu biológiu, veterinárne vyšetrenie, parazitológiu, sklerochronológiu a i.). Získavajú sa aj údaje o ich časovej a priestorovej aktivite, behaviorálnych prejavoch vo väzbe na dopravnú infraštruktúru, rozšírení, vekovej a pohlavnej štruktúre. Podľa rozsahu poškodenia (následkom kolízií) sú spracovávané v našom preparátorskom laboratóriu ako kostrové, tekutinové a dermoplastické preparáty a sú zaraďované priebežne do zbierok. b) Nadobúdanie ucelených entomologických zbierok kúpou, resp. darom – v spolupráci s vedeckými inštitúciami

zaoberajúcimi sa výskumom bezstavovcov a s profesionálnymi či amatérskymi entomológmi – špecialistami na jednotlivé rady, resp. čeľade.

Využitie: výskum, adukačné a prezentačné aktivity (výstavy, expozície, prednášky, vyučovacie hodiny a pod.).

4.C: Stratégia akvizičnej činnosti geologického fondu

Plánovaná akvizičná činnosť v horizonte nasledujúcich 5 rokov bude zameraná na zber predovšetkým hornín a skamenelín súvisiacich s petrografickým prieskumom vybraných lokalít v zbernej oblasti múzea. Záujmová oblasť predstavuje heterogénne územie s veľmi pestrým geologickým zložením a komplikovanou štruktúrou. Zasahuje do troch veľkých tektonických celkov: centrálneokarpatského, bradlového a flyšového pásma, čiže základných stavebných jednotiek Západných Karpát. Najpestrejšie zloženie má centrálneokarpatské pásmo, ktoré je budované horninami rôzneho pôvodu a veku. Pôjde predovšetkým o prieskum a zber v Malej Fatre, Súľovskej hornatine a Žilinskej kotline. Bradlové pásmo sa tiahne v úzkom pruhu pozdĺž Váhu, po jeho západnom a severnom okraji a má menej pestré zloženie. Zber bude zameraný na získanie petrografického materiálu z bradlovej časti Javorníkov. Flyšové pásmo zasahuje záujmové územie iba na malej ploche, na západnom okraji Bytčianskej kotliny. Geologické vzorky získané zberom (predpoklad 20 – 30 kusov ročne), budúce akvizície vo fonde geológie doplnia zbierkový fond o exponáty dokladajúce stavebné elementy a zloženie základných stavebných jednotiek Západných Karpát. Tieto bude možné v budúcom období použiť pri príprave výstavy s pracovným názvom „Neživá príroda severozápadného Slovenska“, prípadne na prípravu expozície či iných výstav v spolupráci s kolegami z prírodovedného úseku.

4.D: Stratégia akvizičnej činnosti historického fondu

Úlohou akvizičnej činnosti sekcie história je systematicky budovať a rozširovať jestvujúci fond. Keďže zbernou oblasťou Považského múzea v Žiline je okolie Žiliny a Bytče, najdôležitejšou úlohou je získavať predmety dokumentujúce dejiny tejto oblasti. Akvizície sa sekcia histórie snaží získavať cielene v prepojení s vedecko-výskumnými úlohami sekcie a s pripravovanými expozíciami múzea. V najbližších rokoch by sme sa chceli zamerať na rozšírenie fondu nábytku, ktorý by dotvoril historické expozície v Budatínskom hrade. V budúcnosti plánujeme vo zvýšenej miere nadobúdať predmety z oblasti odievania (spoločenské šaty, obleky, ale aj odev bežného nosenia), doplnkov (kabelky, šperky, kravaty atď.) a predmetov každodennej potreby (textílie, keramika atď.). Získané akvizície chceme využiť pri prezentovaní pripravovanej výstavy Odievanie v 20. storočí. Cieľom akvizičnej činnosti tak bude aj rozširovať existujúce zbierky pohľadníc a fotografií zo Žiliny a okolia. Dôležité je aj naďalej zbierať predmety a doklady z čias socializmu, nakoľko aj toto obdobie patrí do našej minulosti a v súčasnosti sa mu neprikladá adekvátne dôležitosť.

4.E: Stratégia akvizičnej činnosti fondu histórie dopravy

V budúcnosti by bolo vhodné dopĺňať hlavne zbierku motorových i nemotorových dopravných prostriedkov a ich súčiastok, čo však limitujú priestorové možnosti múzea. Treba sa tiež prioritne sústreďovať na cestnú dopravu a drobnú cestnú infraštruktúru. Naďalej je potrebné dopĺňať zbierku o predmety vyradované z bežnej prevádzky na železnici či v cestnej doprave (návestná a zabezpečovacia technika, informačné zariadenia, tarifné odbavenie cestujúcich). V procese nadobúdania je potrebné počítat s vystavením získaných predmetov v Múzeu dopravy v Rajeckých Tepliciach.

4.F: Stratégia akvizičnej činnosti drotárskeho fondu

Úlohou akvizičnej činnosti je pokračovať v systematickom budovaní jednotlivých zložiek zbierkového fondu drotárstva podľa sekcií (história, etnológia, história umenia, literatúra) s dôrazom na prednostné doplnenie kolekcii zbierkových predmetov, ktoré sú vo fonde doposiaľ nedostatočne zastúpené. Ide najmä o:

1. dobudovanie fondu sekcie etnológie s orientáciou na predmety dokumentujúce každodenný život a zvyky obyvateľov drotárskych obcí severozápadného i severovýchodného Slovenska doma a vo svete (odev, nábytok, bytové doplnky, predmety prinášané drotármi zo zahraničia, ľudové výtvarné umenie a pod.).
2. práce súčasných umeleckých a ľudových remeselníkov a dizajnérov.
3. diela z drôtu súčasných výtvarných umelcov.
4. historické i súčasné výtvarné diela (obrazy, sochy) od slovenských i inonárodných umelcov, úžitkovo-dekoratívne predmety a umelecko-remeselné práce s drotárskou tematikou.
5. fotografický a písomný materiál viažuci sa k histórii drotárstva.
6. naďalej intenzívne získavať zbierkové predmety z drôtu a ukážky opráv predmetov z plechu, nakoľko tento materiál je už pomerne vzácny, pri jeho vyhľadávaní sa treba sústreďiť predovšetkým na terénny výskum.
7. pokračovať v intenzívnom budovaní fondu literárnych

pamiatok vzťahujúcich sa k drotárstvu. 8. prioritou bude aj získať do zbierkového fondu výtvarné diela od profesionálnych i neprofesionálnych výtvarníkov a umeleckých remeselníkov – drotárov, ktoré by mali byť prezentované v expozícii Drotárstvo, časti súčasné remeslo a ktoré boli v predchádzajúcich prezentáciách dočasne riešené formou dlhodobej výpožičky od autorov.

4.G: Stratégia akvizičnej činnosti etnologického fondu

Vedecko-výskumnú a akvizičnú činnosť sekcie je možné rozvíjať pokračovaním výskumov v lokalite Čičmany. Je potrebné získané informácie publikovať vo forme katalógu pre expozíciu, čím by sa čiastočne zvýšila jej atraktivita. Získanie nových významných akvizícií prispeje k obohateniu existujúcej expozície a aj zbierkový fond.

V ďalšom období sa s podobným cieľom zamerať aj na Terchovú a expozíciu Jánošík a Terchová.

V neposlednom rade je potrebný dôkladný výskum zbierkového fondu odevu, čo prinesie výsledky využiteľné pri selektívnom výbere ďalších akvizícií. Akvizície je preto vhodné zamerať na odevné doplnky a dekorácie ľudového charakteru (najmä detské odevy, kabelky, ozdoby do vlasov atď.). Získané akvizície (a aj tie ktoré máme) využiť pri prezentovaní na pripravovanej výstave „Odievanie v 20. storočí“ (r. 2019, pracovný názov).

4.H: Stratégia akvizičnej činnosti archeologického fondu

V minulosti sa akvizičná činnosť fondu archeológie sústreďovala na získavanie nových zbierok z archeologických výskumov a evidovanie starších nálezov zhromaždených vo fonde, ktoré však pre množstvo inej práce predošlý zamestnanci – archeológovia nestihli zaevidovať bezprostredne po získaní. Išlo najmä o množstvo materiálu získané A. Petrovským-Šichmanom, ktorý dodnes zostáva z veľkej časti nezaevidovaný. V súčasnosti sa však akvizičná činnosť zameriava skôr na nálezy získavané prevodmi najmä zo súkromných archeologických spoločností, ktoré nemajú právo deponovať zbierky. Taktiež významné percento zbierok získaných v poslednom päťročí tvoria nálezy z výskumov, na ktorých sa múzeum podieľa formou spolupráce s archeologickým ústavom (Divinka-Veľký vrch). Tento trend je očakávaný i naďalej, keďže v súčasnosti už múzeum disponuje licenciou na vykonávanie vlastných archeologických výskumov a možnosťou získavať financie z grantov APVV.

V najbližších rokoch sa plánuje rozšírenie expozície v Budatínskom hrade o časť venovanú archeologickej tematike, približne v polovici roku 2019 sa bude pripravovať aj špecializovaná archeologická výstava, takže sa z tohto dôvodu zvýšia potreby na reštaurovanie a odborné ošetrovanie zbierkových predmetov z fondu archeológie. Plán reštaurovania a konzervovania zbierok sa bude preto orientovať na predmety získané z výskumov v teréne a zbierkové predmety určené na vystavovanie.

V Žiline, dňa 8.3.2018

Mgr. Michal Jurecký
riaditeľ Považského múzea v Žiline
poverený vedením